

О. В. Кривша,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5591-346X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.11.254

РЕФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

О. Kryvsha,
Postgraduate student of the Department of Public Management
and Administration, Hryhoriy Skovoroda University in Pereyaslav

REFORM OF THE STATE POLICY STRUCTURE IN THE SPHERE OF SOCIAL
PROTECTION OF PERSONS WITH DISABILITIES IN UKRAINE

У статті запропоновані етапи реформування структури державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні. Виокремленні наступні шляхи реформування структури державної політики в сфері соціального захисту осіб з інвалідністю: 1) Багатостороння співпраця зацікавлених сторін, що передбачає заохочення спільних зусиль за участю органів державної влади, неурядових організацій, громадянського суспільства та людей з інвалідністю. Інклюзивність у процесах прийняття рішень підвищує актуальність та ефективність реформаторських ініціатив. 2) Підтримання постійного діалогу та консультацій із людьми з інвалідністю та організаціями, що їх представляють, протягом усього процесу реформ, адже їх бачення є ключовими для розуміння реальних потреб, виявлення проблем та пошуку рішень. 3) Розбудова спроможності на основі інвестицій в програми розбудови спроможності для відповідних зацікавлених сторін, включаючи державних службовців, медичних працівників, освітян та постачальників послуг. Поглиблення їхнього розуміння інклюзивних практик щодо людей з інвалідністю має вирішальне значення для успішного впровадження реформ. 4) Розроблення гнучких стратегій, які можуть адаптуватися до мінливих обставин і вирішувати непередбачувані проблеми у сфері потреб людей з інвалідності, регулярне оцінювання впливу реформ і відповідне коригування стратегії для забезпечення максимальної ефективності. 5) Диверсифікація ресурсів, що передбачає пошук різних джерел фінансування, включаючи державний бюджет, міжнародну допомогу, державно-приватне партнерство та інноваційні моделі фінансування. Диверсифікований підхід до фінансування забезпечує фінансову стабільність та стійкість до економічних коливань. 6) Послідовна інтеграція технологій для покращення надання послуг, забезпечуючи при цьому доступність для всіх, розроблення цифрових рішень, які є інклюзивними та доповнюють традиційні канали, визнаючи різноманітні потреби та можливості людей з інвалідністю. 7) Проведення постійних заходів з інформування громадськості, з метою сприя-

ти розумінню, прийняттю та підтримці людей з інвалідністю. Добре поінформована громадськість з більшою ймовірністю буде відстоювати права та інтеграцію людей з інвалідністю. 8) Створення ефективних механізмів моніторингу та оцінки для постійного визначення рівня впливу реформ. Регулярні огляди дозволяють вчасно вносити корегування, гарантуючи, що реформи залишаються на правильному шляху і приносять заплановані вигоди. 9) Порівняння з найкращими світовими практиками у сфері прав людей з інвалідністю та соціального захисту, вивчення успішних моделей, впроваджених в інших країнах, що може надати цінну інформацію та сприяти вдосконаленню стратегій реформ.

The article proposes the stages of reforming the structure of state policy in the field of social protection of persons with disabilities in Ukraine. The author singled out the following ways of reforming the structure of state policy in the field of social protection of persons with disabilities: 1) Multilateral cooperation of interested parties, which involves encouraging joint efforts with the participation of state authorities, non-governmental organizations, civil society and people with disabilities. Inclusiveness in decision-making processes increases the relevance and effectiveness of reform initiatives. 2) Maintaining constant dialogue and consultation with people with disabilities and organizations representing them throughout the reform process, because their views are key to understanding real needs, identifying problems and finding solutions. 3) Capacity building based on investment in capacity building programs for relevant stakeholders including civil servants, health workers, educators and service providers. Enhancing their understanding of inclusive practices for people with disabilities is critical to the successful implementation of reforms. 4) Developing flexible strategies that can adapt to changing circumstances and address unforeseen challenges in the field of needs of people with disabilities, regularly evaluating the impact of reforms and adjusting the strategy accordingly to ensure maximum effectiveness. 5) Diversification of resources, which involves the search for different sources of funding, including the state budget, international aid, public-private partnerships and innovative funding models. A diversified approach to financing ensures financial stability and resistance to economic fluctuations. 6) Consistent integration of technology to improve service delivery while ensuring accessibility for all, developing digital solutions that are inclusive and complement traditional channels, recognizing the diverse needs and capabilities of people with disabilities. 7) Carrying out permanent public awareness activities to promote understanding, acceptance and support of people with disabilities. A well-informed public is more likely to advocate for the rights and inclusion of people with disabilities. 8) Creation of effective monitoring and evaluation mechanisms to constantly determine the level of impact of reforms. Regular reviews allow for timely adjustments, ensuring that reforms remain on track and deliver the intended benefits. 9) Comparison with the best global practices in the field of rights of people with disabilities and social protection, studying successful models implemented in other countries, which can provide valuable information and guide the improvement of reform strategies.

Ключові слова: публічне управління, соціальна політика у сфері осіб з інвалідністю, соціальний захист людей з інвалідністю, реформування соціальної політики у сфері осіб з інвалідністю, реабілітація інвалідів.

Key words: public administration, social policy in the field of persons with disabilities, social protection of people with disabilities, reforming social policy in the field of persons with disabilities, rehabilitation of the disabled.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасній Україні стан соціального захисту людей з інвалідністю відображає більш широке зобов'язання щодо інклюзивності, прав людини та соціальної справедливості. На сьогоднішній день країна досягла певних успіхів у визнанні та задоволенні потреб людей з інвалідністю, але проблеми залишаються, що вимагає

критичного аналізу та можливого реформування існуючої політики у соціальній сфері. Існує середовище соціального захисту людей з інвалідністю в Україні формується різними законодавчими актами та ініціативами. Нормативно-правова база включає закони та підзаконні акти, які визначають права, пільги та механізми підтримки, доступні для цієї значної за кількістю групи. Однак, незважаючи на наявні зусилля, ефективність та результативність системи є предметом постійної уваги.

Незважаючи на значні досягнення, такі як встановлення пенсій по інвалідності, медичні пільги та квоти на працевлаштування, існують прогалини та обмеження, які потребують уваги. Доступність громадських місць, транспорту та основних послуг залишається проблемою, що перешкоджає повноцінній участі людей з інвалідністю в різних аспектах життя суспільства [1]. Крім того, доступність і якість медичних, реабілітаційних послуг та освітніх можливостей — це сфери, які потребують ретельного розгляду та покращення [2].

Фінансові обмеження становлять значний виклик для надійності існуючої системи соціального захисту. Належне фінансування має вирішальне значення для реалізації інклюзивної політики, розвитку доступної інфраструктури та надання необхідних послуг підтримки. Розподіл ресурсів повинен мати стратегічний характер, забезпечуючи комплексне задоволення різноманітних потреб людей з інвалідністю [3; 4].

Культурні відмінності та ставлення до інвалідності також впливають на ефективність заходів соціального захисту [5]. Подолання соціальних стереотипів, підвищення обізнаності та розвиток культури інклюзії є важливими компонентами будь-якої успішної ініціативи з реформування. Крім того, політична воля і прихильність є важливими для подолання бюрократичних перешкод і забезпечення пріоритетності прав людей з інвалідністю в національному порядку денному.

Необхідне створення підґрунтя для всебічного вивчення викликів і можливостей, пов'язаних з реформуванням структури державної політики щодо соціального захисту людей з інвалідністю в Україні. Критично оцінюючи поточний стан справ, доцільно визначити ключові сфери, що потребують вдосконалення, запропонувати стратегічні реформи та сформувати певний внесок у глобальний дискурс щодо покращення добробуту та захисту прав людей з інвалідністю.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Реформування соціального захисту осіб з інвалідністю, механізми нормативно-правового регулювання соціального політики щодо осіб з інвалідністю, питання запровадження міжнародних моделей реабілітації осіб з інвалідністю аналізують, зокрема: М. Авраменко, С. Богданов, Н. Борецька, М. Кравченко, Е. Лібанова, В. Ляшенко, О. Макарова, С. Мельник, К. Міщенко, О. Петроє, В. Петрова, В. Скуратівський, І. Смирнова, В. Сушкевич та ін.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є визначення етапів реформування структури державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогоднішній день існує значна кількість законодавчих актів і норм, що регулюють сферу соціального захисту. Вони включають закони, що стосуються прав людей з інвалідністю, квот на працевлаштування, стандартів доступності та положень про охорону здоров'я

та реабілітацію. Оцінюючи ефективність поточних заходів і програм, необхідно ретельно проаналізувати реалізацію політики, пов'язаної з інвалідністю. Ефективність програм пенсійного забезпечення по інвалідності, медичних пільг, інклюзії в освіті та ініціатив з професійної реабілітації у підвищенні якості життя, економічної участі та загального добробуту людей з інвалідністю є ключовими факторами [6; 7].

Визначення сильних і слабких сторін існуючої системи вимагає оцінки результатів впроваджених заходів. Показники успіху можуть включати підвищення рівня зайнятості серед людей з інвалідністю, покращення доступу до громадських місць, покращення медичних послуг та просування інклюзивних освітніх практик. І навпаки, недоліки можуть проявлятися у збереженні бар'єрів для доступності, прогалинах у наданні медичних послуг [8] та проблемах з реалізацією повного потенціалу людей з інвалідністю.

Ключові виклики та прогалини в існуючій системі можуть включати фінансові обмеження, бюрократичну неефективність та суспільно-культурні бар'єри. Фінансові труднощі можуть обмежувати обсяг і вплив програм соціального захисту, тоді як бюрократичні складнощі можуть перешкоджати своєчасному наданню послуг. Суспільно-культурні чинники, такі як дискримінація, можуть створювати додаткові бар'єри для людей з інвалідністю, перешкоджаючи їхній інтеграції в суспільство.

Критично розглядаючи законодавчу базу, оцінюючи ефективність програм та визначаючи проблеми, закладається основа для обґрунтованих та цілеспрямованих реформ, спрямованих на створення більш інклюзивного та сприятливого середовища для людей з інвалідністю. Визначення стратегічних цілей має важливе значення для успішного реформування системи соціального захисту людей з інвалідністю в Україні [9]. Ключові цілі спрямовані на усунення поточних недоліків, посилення інклюзивності та покращення загального добробуту цієї демографічної групи.

Однією з першочергових стратегічних цілей є удосконалення законодавчої бази, що регулює соціальний захист. Це передбачає ретельний перегляд і внесення відповідних змін до чинних законів і нормативно-правових актів, що стосуються прав людей з інвалідністю, стандартів доступності, квот на працевлаштування та положень про охорону здоров'я. Першочерговим завданням є забезпечення відповідності законодавчої бази найкращим міжнародним практикам і дотримання принципів рівності та недискримінації.

Удосконалення законодавчої бази також передбачає вивчення можливостей для оновленої державної політики, яка може краще задовольнити потреби людей з інвалідністю, які змінюються. Більш того, проблематика наслідків російської воєнної агресії в Україні суттєво погіршила дотримання прав людей з інвалідністю [10]. Це може включати розробку цільового законодавства, спрямованого на вирішення конкретних питань, таких як доступність у громадських місцях, можливості працевлаштування та практики інклюзивної освіти.

Для посилення прав людей з інвалідністю в Україні та реалізації їх життєвих та соціальних потреб пропонується внести окремі законодавчі зміни, спрямовані на усунення існуючих прогалин, покращення інклюзивності

Таблиця 1. Зміни в нормативно-правові акти

Напрями законодавчого регулювання	Поточний стан	Запропоновані зміни
Комплексне антидискримінаційне законодавство	Хоча Україна має антидискримінаційне законодавство, окремі положення, що стосуються дискримінації людей з інвалідністю, потребують посилення.	Запровадити комплексне антидискримінаційне законодавство, яке прямо стосується дискримінації, пов'язаної з інвалідністю, у різних сферах, включаючи зайнятість, освіту, охорону здоров'я та державні послуги. Посилити відповідальність за дискримінацію за ознакою інвалідності в Кодексі про адміністративні правопорушення.
Законодавство про доступну інфраструктуру	Чинному законодавству бракує конкретних вимог щодо доступної інфраструктури для людей з інвалідністю.	Законодавчо інтегрувати положення, що зобов'язують створювати доступну інфраструктуру в громадських місцях, будівлях, транспорті та цифрових послугах. Це має включати доступні пандуси, ліфти, вивіски зі шрифтом Брайля та онлайн-платформи, розроблені для інклюзивності. Зобов'язати органи державної влади здійснювати паспортизацію об'єктів інфраструктури на предмет доступності.
Зайнятість та пристосування на робочому місці	Існують обмежені положення щодо пристосування робочих місць та забезпечення рівних можливостей для працевлаштування.	Прийняти закони, які вимагають дієвого пристосування для людей з інвалідністю на робочому місці. Це включає в себе доступні робочі місця, гнучкий графік роботи та програми позитивних дій для забезпечення рівних можливостей працевлаштування. Посилити гарантії працевлаштування осіб з інвалідністю у Законі України «Про зайнятість населення».
Законодавство про інклюзивність освіти	Законодавство про інклюзивну освіту потребує вдосконалення для забезпечення доступу до якісної освіти для осіб з інвалідністю.	Посилити законодавчі акти, що сприяють інклюзивній освіті, гарантуючи, що навчальні заклади надають необхідну підтримку, розумні пристосування та спеціалізовані послуги учням з інвалідністю. Впровадити керівні принципи щодо доступних навчальних матеріалів та засобів. Розширити інклюзивну освіту та адаптацію навчальних закладів у Законі України «Про освіту».
Соціальні виплати та послуги підтримки	Законодавству може бракувати чіткості та достатності щодо соціальних виплат та послуг підтримки для осіб з інвалідністю.	Встановити чіткі критерії для отримання права на соціальні виплати та доступу до них, включаючи фінансову допомогу, медичну допомогу та послуги з професійної реабілітації. Забезпечити доступність послуг підтримки на рівні громади для покращення незалежного життя. Розширити перелік доступних для осіб з інвалідністю соціальних послуг у Законі України «Про соціальні послуги».
Правоздатність та автономія у прийнятті рішень	Законодавча база може обмежувати правоздатність та автономію осіб з інвалідністю у прийнятті рішень.	Реформувати законодавство відповідно до принципів Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. Визнати механізми прийняття рішень з підтримкою та забезпечити людям з інвалідністю право робити вибір у всіх аспектах їхнього життя.
Доступне голосування та політична участь	Чинна законодавча база може не забезпечувати належним чином доступність процесу голосування для людей з інвалідністю.	Запровадити положення щодо забезпечення доступної інфраструктури для голосування, включаючи доступні виборчі дільниці, інформаційні матеріали та альтернативні методи голосування, що сприятимуть політичній участі людей з інвалідністю.
Механізми моніторингу та забезпечення виконання	Механізми моніторингу та правозастосування можуть бути недостатньо ефективними у забезпеченні виконання законодавства про права осіб з інвалідністю.	Посилити моніторингові органи, наділити їх достатніми ресурсами та повноваженнями, а також створити ефективні механізми звітування та реагування на випадки дискримінації та порушення прав осіб з інвалідністю.

Джерело: розроблено автором.

та забезпечення ефективного захисту прав людей з інвалідністю. Ключові напрямки законодавчої реформи мають включати наступні напрями (табл. 1).

Запропоновані підходи до удосконалення нормативно-правової бази та законодавчі зміни спрямовані на створення більш інклюзивної та сприятливої правової

бази, яка захищає права та гідність людей з інвалідністю в Україні. Реалізація передбачених реформ сприятиме формуванню суспільства, яке цінує різноманітність, заохочує рівні можливості та активно підтримує інтеграцію людей з інвалідністю в усі аспекти життя.

Крім того, необхідно створити механізми для підвищення доступності та якості послуг для людей з інвалідністю, що включає в себе створення надійних рамок для надання медичних послуг, професійної реабілітації та освітньої підтримки. Ініціативи, спрямовані на підвищення доступності допоміжних технологій і пристроїв, також можуть бути включені в стратегію реформ, що сприятиме більшій незалежності та участі.

Для досягнення передбачених стратегічних цілей необхідно налагодити співпрацю між державними органами, неурядовими організаціями та відповідними зацікавленими сторонами. Багатосторонні партнерства можуть сприяти залученню різних точок зору та досвіду, забезпечуючи більш комплексний та ефективний процес реформування. Крім того, впровадження технологічних рішень і цифрових платформ може впорядкувати надання послуг, роблячи інформацію та підтримку більш доступними для людей з інвалідністю. Використання інноваційних технологій може підвищити ефективність адміністративних процесів, полегшуючи людям доступ до необхідних послуг.

Загалом, стратегічні напрямки реформи передбачають встановлення чітких цілей, вдосконалення законодавчої бази та впровадження механізмів, спрямованих на підвищення доступності та якості послуг. Реалізуючи ці стратегічні ініціативи, Україна зможе створити систему соціального захисту, яка буде чутливою, інклюзивною та сприятиме повноцінній участі та добробуту людей з інвалідністю в суспільстві.

При розробці конкретних заходів і програм важливим є цільовий підхід, спрямований на вирішення найбільш важливих аспектів соціального захисту людей з інвалідністю в Україні. Розвиток цих ініціатив має на меті створення відчутних, ефективних і сталих систем підтримки, які задовольняють різноманітні потреби цієї демографічної групи та їхніх родин.

Визначення найбільш важливих аспектів передбачає комплексну оцінку проблем, з якими стикаються люди з інвалідністю. Ключові сфери можуть включати доступність, охорону здоров'я, освіту, працевлаштування та соціальну інтеграцію. Конкретні заходи повинні бути розроблені з урахуванням детального розуміння цих проблем, щоб забезпечити значущий вплив.

Одним з найважливіших аспектів є підвищення доступності громадських просторів та послуг. Конкретні заходи можуть включати вдосконалення інфраструктури, наприклад, пандуси та ліфти, щоб люди з обмеженою мобільністю могли самостійно пересуватися громадським простором. Крім того, розвиток доступного громадського транспорту та впровадження принципів універсального дизайну в архітектуру можуть суттєво сприяти інклюзивності.

Програми охорони здоров'я повинні бути розроблені таким чином, щоб задовольняти унікальні медичні потреби людей з інвалідністю. Це може включати створення спеціалізованих клінік, збільшення доступності

допоміжних пристроїв і навчання медичних працівників методам роботи з людьми з інвалідністю. Крім того, мають бути інтегровані послуги з підтримки психічного здоров'я для вирішення психосоціальних аспектів життя з інвалідністю.

Освітні ініціативи мають бути спрямовані на створення інклюзивного навчального середовища. Це включає навчання педагогів інклюзивним методам викладання, надання необхідних ресурсів і пристосувань, а також підвищення обізнаності для зменшення стигматизації та створення сприятливої атмосфери для учнів з інвалідністю.

Програми зайнятості мають важливе значення для сприяння економічній інтеграції людей з інвалідністю. Заходи можуть включати заохочення бізнесу до найму людей з інвалідністю, надання програм професійного навчання та забезпечення доступності та пристосованості робочих місць.

Програми підтримки, спрямовані на людей з інвалідністю та їхні сім'ї, повинні враховувати різні аспекти, включаючи фінансову допомогу, консультаційні послуги та мережі громадської підтримки. Ці програми спрямовані на полегшення економічного та емоційного тягаря, часто пов'язаного з життям з інвалідністю.

Вкрай важливо, щоб ці конкретні заходи і програми розроблялися із залученням людей з інвалідністю, їхніх родин і відповідних зацікавлених сторін до процесів планування та реалізації. Це гарантує, що ініціативи відповідатимуть реальним потребам громади і сприятимуть формуванню почуття причетності та розширенню прав і можливостей.

Вирішуючи ці критичні аспекти за допомогою цілеспрямованих заходів і програм, Україна може працювати над побудовою більш інклюзивного суспільства, де люди з інвалідністю мають рівні можливості, насолоджуються підвищеним добробутом і роблять активний внесок у соціальну структуру суспільства.

Забезпечення успіху реформ у сфері соціального захисту людей з інвалідністю в Україні вимагає ретельного аналізу потенційних джерел фінансування та створення ефективних механізмів управління реформами.

Аналіз можливих джерел фінансування є важливим кроком у забезпеченні фінансової підтримки, необхідної для проведення комплексних реформ. Потенційними джерелами можуть бути державний бюджет, міжнародна допомога та гранти, державно-приватне партнерство та соціальні інвестиції. Важливо вивчити інноваційні моделі фінансування, які відповідають цілям реформ, балансуючи між фінансовою відповідальністю та необхідністю задовольнити різноманітні потреби людей з інвалідністю.

Державний бюджет є основним джерелом фінансування, що вимагає ретельного розподілу та визначення пріоритетів. Адвокація збільшення бюджетних асигнувань на програми соціального захисту, особливо ті, що спрямовані на людей з інвалідністю, має важливе значення. Водночас, вивчення можливостей міжнародної співпраці та партнерства може сприяти залученню зовнішнього фінансування на додаток до внутрішніх ресурсів.

Створення ефективного механізму управління реформами є не менш важливим для подолання склад-

Таблиця 2. Критерії оцінювання впливу реформ на якість життя людей з інвалідністю

Критерій	Очікуваний результат	Позитивні зміни
Підвищення доступності	Покращення доступності у громадських місцях, транспорті та основних послугах.	Люди з інвалідністю відчують більшу незалежність та участь у різних аспектах суспільного життя, що сприятиме створенню більш інклюзивного суспільства.
Покращення медичних послуг	Кількість спеціалізованих медичних послуг та більша доступність допоміжних пристроїв.	Люди з інвалідністю отримають переваги від покращення фізичного та психічного здоров'я, що призведе до загального покращення якості їхнього життя.
Практики інклюзивної освіти	Інклюзивне навчальне середовище та механізми підтримки для учнів з інвалідністю.	Інклюзія в освіті сприятиме розвитку різноманітних навичок і талантів, готуючи людей з інвалідністю до активної участі у трудовій діяльності та житті суспільства.
Збільшення можливостей працевлаштування	Стимули для бізнесу наймати людей з інвалідністю та програми професійного навчання.	Підвищення рівня зайнятості серед людей з інвалідністю, що призводить до розширення їхніх економічних можливостей та зменшення залежності від соціальної допомоги.
Комплексні програми підтримки	Програми підтримки людей з інвалідністю та їхніх сімей.	Зменшення економічного та емоційного навантаження в сім'ях, де є інваліди, що сприятиме створенню більш сприятливої та згуртованої суспільної структури.
Зменшення дискримінації	Проведення інформаційних заходів, спрямованих на зменшення дискримінації.	Зміни у ставленні суспільства до більш інклюзивного та толерантного мислення, що сприятиме більшій соціальній згуртованості.
Технологічні рішення	Впровадження технологічних рішень для оптимізації надання послуг.	Підвищення ефективності адміністративних процесів, що полегшує доступ людей з інвалідністю до необхідних їм послуг.

Джерело: розроблено автором.

нощів, пов'язаних з їх реалізацією. Це передбачає створення спеціального органу або робочої групи, відповідальної за нагляд, координацію та оцінку прогресу реформ. Такий орган має складатися з експертів, представників відповідних міністерств та членів громадянського суспільства, щоб забезпечити багатосторонній підхід.

Ефективне управління реформами вимагає прозорості та підзвітної структури управління. Повинні існувати механізми регулярного моніторингу та оцінки для визначення впливу реформ, виявлення викликів та внесення необхідних коректив. Взаємодія з людьми з інвалідністю та організаціями, що представляють їхні інтереси, протягом усього процесу реформування є життєво важливою для забезпечення того, щоб впроваджувані зміни відповідали реальним потребам громади.

Комунікаційні та інформаційні кампанії є невід'ємними компонентами управління реформами, сприяючи розумінню та підтримці з боку громадськості. Необхідно розробити чіткі комунікаційні стратегії для донесення цілей, переваг та прогресу реформ до різних зацікавлених сторін, включаючи широку громадськість, політиків та людей з інвалідністю.

Для подальшого підвищення ефективності управління реформами використання технологій і підходів, що базуються на даних, може забезпечити розуміння в режимі реального часу і сприяти прийняттю рішень на основі фактичних даних. Цифрові платформи для збору,

аналізу та звітування даних можуть спростити адміністративні процеси та підвищити загальну ефективність програм соціального захисту.

Отже, фінансове забезпечення та управління реформами в системі соціального захисту людей з інвалідністю в Україні вимагають стратегічного та спільного підходу. Диверсифікація джерел фінансування, створення ефективних механізмів управління та впровадження технологічних інновацій є невід'ємними елементами забезпечення успіху та сталості реформаторських ініціатив. Завдяки ретельному фінансовому плануванню, опрацюванню питань органами державної влади та надійним структурам управління українським структурам суб'єктів господарювання Україна може прокласти шлях до більш інклюзивного та справедливого суспільства для людей з інвалідністю.

Визначення конкретних і вимірюваних очікуваних результатів має вирішальне значення для оцінки успішності реформ у сфері соціального захисту людей з інвалідністю в Україні. Ці очікувані результати слугують орієнтирами для оцінки впливу реформ на якість життя людей з інвалідністю та суспільства в цілому (табл. 2).

Визначені в табл. 2 очікувані результати, узгоджуються з ширшою метою створення суспільства, в якому люди з інвалідністю мають рівні можливості, користуються підвищеним добробутом і роблять активний внесок у життя своїх громад. Позитивні зміни, очікувані від цих реформ, виходять за межі індивідуального рівня, сприяючи створенню більш інклюзивного та справед-

Таблиця 3. Стратегічні підходи щодо подолання ключових викликів реалізації державної політики соціального захисту людей з інвалідністю

Напрями	Виклики	Стратегія
Фінансові обмеження	Обмеженість фінансових ресурсів може перешкоджати повноцінному впровадженню комплексних реформ.	Визначати пріоритети реформ, виходячи з нагальних потреб, шукати різноманітні джерела фінансування та виступати за збільшення бюджетних асигнувань на програми соціального захисту.
Опір змінам	Опір з боку різних зацікавлених сторін, включаючи державні органи, постачальників послуг та громадськість.	Проведення ретельних інформаційних кампаній для інформування зацікавлених сторін про переваги реформ, залучення їх до процесу прийняття рішень та вирішення проблемних питань шляхом відкритого діалогу.
Бюрократична неефективність	Складні бюрократичні процеси можуть призвести до затримок у наданні послуг та пільг.	Впорядкувати адміністративні процедури, інвестувати в цифрові рішення для підвищення ефективності та забезпечити навчання персоналу для більш плавного впровадження.
Суспільно-культурні бар'єри	Суспільні та культурні погляди та переконання щодо інвалідності можуть перешкоджати прийняттю інклюзивної політики.	Впроваджувати цільові інформаційні програми, спрямовані на подолання стереотипів, сприяти навчанню з питань культурної чутливості та залучати лідерів громад до схвалення і підтримки реформ.
Політична нестабільність	Зміна політичних пріоритетів та зміна керівництва може вплинути на безперервність реформ.	Виступати за двопартійну підтримку та включення прав людей з інвалідністю до національного порядку денного, гарантуючи, що реформи виходять за рамки політичних змін.
Надмірна залежність від технологій	Залежність від технологій може виключати верстви населення з обмеженим доступом або технологічною грамотністю.	Забезпечити інклюзивність шляхом надання альтернативних каналів доступу до послуг, інвестування в програми цифрової грамотності та проведення регулярних оцінок доступності.
Непередбачувані наслідки	Реформи можуть мати непередбачувані негативні наслідки для певних підгруп людей з інвалідністю.	Проводити ретельну оцінку впливу до і під час впровадження реформ, що дозволить вносити корективи для пом'якшення будь-яких негативних наслідків для вразливих груп населення.
Сприйняття та довіра громадськості	Скептичне ставлення громадськості або відсутність довіри до процесу реформ.	Сприяти прозорому спілкуванню, взаємодіяти з громадськістю через різні канали та демонструвати відчутні позитивні результати для побудови довіри з часом.

Джерело: розроблено автором.

ливого суспільства в цілому. Завдяки цілеспрямованим та ефективним реформам Україна може уявити собі майбутнє, в якому права та потенціал людей з інвалідністю будуть повністю реалізовані.

Реформування системи соціального захисту людей з інвалідністю в Україні супроводжується певними викликами та потенційними ризиками. Виявлення наявних викликів має вирішальне значення для розробки стратегій, спрямованих на пом'якшення негативних наслідків та забезпечення успіху і сталості реформаторських ініціатив. Важливо зупинитися на ключових підходах до вирішення проблемних питань на основі стратегічного планування (табл. 3).

Проактивно реагуючи на визначені в табл. 3 виклики та ризики шляхом стратегічного планування та залучення зацікавлених сторін, Україна може успішно подолати складнощі реформи соціального захисту. Гнучкий та адаптивний підхід матиме важливе значення для реагування на обставини, що змінюються, та забезпечення позитивного впливу реформ на людей з інвалідністю та суспільство в цілому.

Підсумовуючи комплексний аналіз подальших реформ соціального захисту людей з інвалідністю в Україні, можна сформулювати кілька ключових рекомендацій, які допоможуть успішно впроваджувати ці трансформаційні заходи. Вказані рекомендації спрямовані на вирішення проблем, максимізацію позитивних результатів та сприяння розвитку більш інклюзивного суспільства. Слід виокремити наступні шляхи реформування структури державної політики в сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

1. Багатостороння співпраця зацікавлених сторін, що передбачає заохочення спільних зусиль за участю органів державної влади, неурядових організацій, громадянського суспільства та людей з інвалідністю. Інклюзивність у процесах прийняття рішень підвищує актуальність та ефективність реформаторських ініціатив.

2. Підтримання постійного діалогу та консультацій із людьми з інвалідністю та організаціями, що їх представляють, протягом усього процесу реформ, адже їх бачення є ключовими для розуміння реальних потреб, виявлення проблем та пошуку рішень.

3. Розбудова спроможності на основі інвестицій в програми розбудови спроможності для відповідних зацікавлених сторін, включаючи державних службовців, медичних працівників, освітян та постачальників послуг. Поглиблення їхнього розуміння інклюзивних практик щодо людей з інвалідністю має вирішальне значення для успішного впровадження реформ.

4. Розроблення гнучких стратегій, які можуть адаптуватися до мінливих обставин і вирішувати непередбачувані проблеми у сфері потреб людей з інвалідності, регулярне оцінювання впливу реформ і відповідне коригування стратегії для забезпечення максимальної ефективності.

5. Диверсифікація ресурсів, що передбачає пошук різних джерел фінансування, включаючи державний бюджет, міжнародну допомогу, державно-приватне партнерство та інноваційні моделі фінансування. Диверсифікований підхід до фінансування забезпечує фінансову стабільність та стійкість до економічних коливань.

6. Послідовна інтеграція технологій для покращення надання послуг, забезпечуючи при цьому доступність для всіх, розроблення цифрових рішень, які є інклюзивними та доповнюють традиційні канали, визнаючи різноманітні потреби та можливості людей з інвалідністю.

7. Проведення постійних заходів з інформування громадськості, з метою сприяти розумінню, прийняттю та підтримці людей з інвалідністю. Добре поінформована громадськість з більшою ймовірністю буде відстоювати права та інтеграцію людей з інвалідністю.

8. Створення ефективних механізмів моніторингу та оцінки для постійного визначення рівня впливу реформ. Регулярні огляди дозволяють вчасно вносити корегування, гарантуючи, що реформи залишаються на правильному шляху і приносять заплановані вигоди.

9. Порівняння з найкращими світовими практиками у сфері прав людей з інвалідністю та соціального захисту, вивчення успішних моделей, впроваджених в інших країнах, що може надати цінну інформацію та спрямувати вдосконалення стратегій реформ.

Впровадження рекомендацій вимагає стійкої прихильності всіх зацікавлених сторін і відданості принципам інклюзивності, рівності та соціальної справедливості. Надаючи пріоритет правам і добробуту людей з інвалідністю, Україна може створити більш справедливе та інклюзивне суспільство, яке визнає і цінує внесок усіх своїх громадян.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аналіз реформ соціального захисту людей з інвалідністю в Україні дає змогу зробити ключові висновки та зробити важливі висновки, які підкреслюють важливість трансформаційних змін. Виявлені виклики, можливості та стратегічні рекомендації в сукупності сприяють розробці дорожньої карти для створення більш інклюзивного та сприятливого середовища для людей з інвалідністю.

Аналіз підкреслив необхідність комплексних законодавчих реформ, які відповідають міжнародним стандартам, забезпечують захист прав і сприяють створенню рівних можливостей. Посилення законодавства у по-

єднанні з багатосторонньою співпрацею стали ключовими стратегіями для вирішення багатогранних проблем, з якими стикаються люди з інвалідністю.

Стратегічні напрямки, включаючи підвищення доступності, покращення медичних послуг, інклюзивну освіту, розширення можливостей працевлаштування та комплексні програми підтримки, були визначені як ключові напрями реформ. Вказані напрямки, за умови їх ефективного впровадження, обіцяють позитивні зміни не лише для людей з інвалідністю, але й для суспільства в цілому. Потенціал для розширення економічних можливостей, зменшення соціального тягаря та покращення якості життя людей з інвалідністю підкреслює ширші суспільні переваги цих реформ.

Однак процес реформ не позбавлений викликів, включаючи фінансові обмеження, бюрократичну неефективність та культурні бар'єри. Усвідомлення цих викликів лежить в основі розробки стратегій, спрямованих на пом'якшення негативних наслідків, підвищення прозорості та зміцнення довіри громадськості до процесу реформ.

Зрештою, успіх цих реформ залежить від стійкої прихильності всіх зацікавлених сторін, включаючи державні органи, громадянське суспільство та самих людей з інвалідністю. Надаючи пріоритет інклюзивності, залучаючи різноманітні джерела фінансування та розумно інтегруючи технології, Україна може створити середовище, в якому поважатимуться права людей з інвалідністю, повністю реалізовуватиметься їхній потенціал, і вони будуть активно включені в життя суспільства.

По суті, реформи, які пропонується реалізувати, є не просто коригуванням політики; вони представляють собою зобов'язання щодо побудови більш чутливого, справедливого і підтримуючого суспільства. Реалізація комплексних реформ — це не лише питання правових чи адміністративних змін, а й глибокий зсув у бік суспільства, яке цінує і розширює можливості кожного громадянина, незалежно від його здібностей. Завдяки успішному впровадженню реформ Україна має можливість посилити засади інклюзивності, створивши прецедент для ширшого глобального дискурсу у країні про права людей з інвалідністю та їх соціальний захист.

Література:

1. Кочубей Т., Рябініна М. Доступність як важлива умова реалізації прав людей з інвалідністю. Соціальна робота та соціальна освіта. 2020. Вип. 1. С. 60—71.
2. Калашнікова Л. В. Проблеми соціального захисту інтересів родин, що виховують дітей з інвалідністю та дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Вісник ХНУ імені ВН Каразіна. Серія "Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи". 2018. Т. 41. С. 49—55.
3. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія / Н. В. Павліха, І. О. Цимбалюк, Н. Л. Хомюк, М. В. Войчук, А. Ю. Савчук, В. В. Коломечук, С. М. Цимбалюк. Луцьк: Вежа-Друк. 2022. 512 с.
4. Інклюзивний сільський розвиток в Україні: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України О. М. Бородіної; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозів. НАН України". К., 2020. 257 с.

5. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність, перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні. / за ред. С.П. Миронової, Л. Б. Платаш. Чернівці: "Технодрук", 2021. 352 с.

6. Остролюцька Л. І. Розвиток центрів реабілітації дітей та молоді з інвалідністю в Україні (90-і рр. XX-початок XXI ст.): дис. к. пед. наук: 13.00.05. Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 326 с.

7. Остролюцька Л.І. Соціальна робота з дітьми та молоддю з інвалідністю: міфи та українська реальність. Педагогічний альманах. 2012. Вип. 16. С. 242—247.

8. Пархоменко-Куцевіл О. І. Теоретичні засади реформування охорони здоров'я в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуацій. Публічне управління та адміністрування у сфері охорони здоров'я: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 20 жовтня 2022 р.) / Національний університет охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика. Київ: МОРІОН, 2022. С. 32—34.

9. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення: міжнародно-правовий і вітчизняний контекст: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 176 с.

10. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. Київ, Центр Разумкова, 2022. 277 с.

References:

1. Kochubei, T. and Riabinina, M. (2020), "Accessibility as an important condition for realizing the rights of people with disabilities", *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, vol. 1, pp. 60—71.

2. Kalashnikova, L. V. (2018), "Problems of social protection of the interests of families raising children with disabilities and children with limited health opportunities", *Visnyk KhNU imeni VN Karazina. Seriya "Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiia, teoriia, metody"*, vol. 41, pp. 49—55.

3. Pavlikha, N. V. Tsymbaliuk, I. O. Khomiuk, N. L. Voichuk, M. V. Savchuk, A. Yu. Kolomechiuk, V. V. and Tsymbaliuk, S. M. (2022), *Bezpeka staloho rozvytku rehioniv ta terytorialnykh hromad Ukrainy na zasadakh inkluzyvnoho zrostannia* [Security of sustainable development of regions and territorial communities of Ukraine on the basis of inclusive growth], Vezha-Druk, Lutsk, Ukraine.

4. Borodinoi, O.M. (2020), *Inkluzyvnyi silskyi rozvytok v Ukraini* [Inclusive rural development in Ukraine], NAN Ukrainy, DU "In-t ekon. ta prohnouzuv. NAN Ukrainy", Kyiv, Ukraine.

5. Myronovoi, S.P. and Platash, L. B. (2021), *Sotsialna ta osvitiia inkluziia: istoriia, suchasnist, perspektyvy rozvytku* [Social and educational inclusion: history, modernity, development prospects], vol. 1, Instytutsiini ta osobystisni aspekty vprovadzhennia v Ukraini [Institutional and personal aspects of implementation in Ukraine], Tekhnodruk, Chernivtsi, Ukraine.

6. Ostrolutska, L. I. (2021), "Development of rehabilitation centers for children and youth with disabilities in Ukraine (90s of XX-early XXI centuries)" Abstract of Ph.D. dissertation, Pedagogical sciences, Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka, Kyiv, Ukraine.

7. Ostrolutska, L.I. (2012), "Social work with children and youth with disabilities: myths and Ukrainian reality", *Pedahohichniy almanakh*, vol. 16, pp. 242—247.

8. Parkhomenko-Kutsevil, O. I. (2022), "Theoretical foundations of health care reform in wartime and emergency situations". *Naukovo-praktychnoi konferentsii. Publichne upravlinnia ta administruvannia u sferi okhorony zdorovia* [Scientific and practical conference. Public management and administration in the field of health care], Natsionalnyi universytet okhorony zdorovia Ukrainy im. P.L. Shupyka. MORION, Kyiv, Ukraine.

9. Klymenko, A. L. (2019), *Standarty i harantii sotsialnoho zabezpechennia: mizhnarodno-pravovy i vitchyzniani kontekst* [Standards and guarantees of social security: international legal and domestic context], Yurait, Kharkiv, Ukraine.

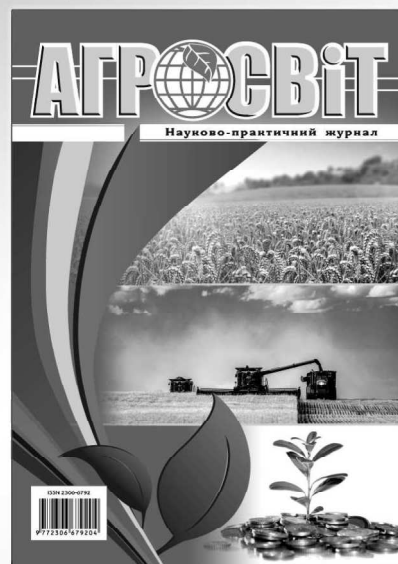
10. Tsentrazumkova (2022), *Sotsialno-ekonomichni ta humanitarni naslidky rosiiskoi ahresii dlia ukrainskoho suspilstva* [Socio-economic and humanitarian consequences of Russian aggression for Ukrainian society], Tsentrazumkova, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847



Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292